

Šenkár, Patrik

Ludové poviedky Čechov z rumunského Banátu

In: *Poetika prózy v česko-slovenských souvislostech : kolektivní monografie*. Pospíšil, Ivo (editor); 1. vydání Brno: Jan Sojnek - Galium, 2016, pp. 179-188

ISBN 978-80-906183-3-6

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.81617>

Access Date: 22. 03. 2025

Version: 20250314

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Patrik Šenkár (Komárno)

Ludové poviedky Čechov z rumunského Banátu

Abstrakt

Ludová slovesnosť je integrálnou súčasťou celospoločenského literárneho kontextu. Česká národnostná menšina v súčasnom Rumunsku, ktorá na tomto území už dvesto rokov žije vo forme enkláv, tiež vydala v epickej forme svedectvo o svojej existencii. Predmetný príspevok interpretačnou metódou sonduje práve túto oblasť krajanov z hľadiska tematiky, motívov i prozaických výrazových prostriedkov jednotlivých textov spomínanej proveniencie. Snaží sa poukázať na svojbytnosť a špecifickosť ľudových poviedok Čechov z rumunského Podunajska (teda z Banátu) so zreteľom na ich tradičnosť (ale aj istú variabilitu) a životaschopnosť v kontexte beletristického písomníctva 20. a 21. storočia.

Kľúčové slová: národnostná existencia, Česi v Rumunsku, špecifickosť bytia, prozaická výpoveď, interpretácia, analýza

Abstract

Folk Short Stories by Czechs from Romanian Banát

Vernacular belles-lettres is an integral part of the society-wide literary context. The Czech national minority in contemporary Romania, which, in the form of enclaves, has been living in this area for two hundred years now, has also issued an epic form of testimony of its existence. The present contribution probes by the means of the interpretation method precisely this area of the expatriates in terms of themes, motifs and prosaic means of expression of individual texts from the referred provenance. It seeks to highlight the peculiarity and specificity of folk stories of the Czechs from the Romanian Danube (i.e. from Banat) with respect to their traditional character (but also some variability) and viability in the context of the belletristic literature of the 20th and 21st century.

Key words: minority existence, Czechs in Romania, specificity of being, prosaic testimony, interpretation, analysis

V súčasnej Európe azda neexistuje štát, ktorý by bol etnicky homogénny. Vytvárajú sa teda spoločenstvá ľudí rôznych národov a národností. Nie je tomu inak ani v súčasnom Rumunsku.

Česi sú v Rumunsku menej početnou národnostnou menšinou (v roku 2002 ich bolo 3 938, v roku 2011 už len 2 477; teda za desať rokov je to pokles až o 37 percent!). Žijú „roztrúsené“ najmä v Banáte, ktorá je oblasť juhovýchodnej Európy, rozdelená na tri časti: východná sa nachádza práve na území Rumunska (v Temešvárskej, Krašovsko-Severinskej a čiastočne Aradskej a Mehediňskej župe). Česi majú v dolnej komore rumunského parlamentu zastúpenie spolu so Slováckmi vďaka Demokratickému zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku.

Česi v Rumunsku sa nazývajú aj Pémovia. Je to miestny banátsky (rumunský) počesťený výraz: po rumunsky *pemi*, odvodený od výrazu *boemi*, *boemieni* – teda český, pochádzajúci z nemeckého slova *Böhm* (teda obyvateľ Čiech bez ohľadu na národnosť).

Dodnes si títo obyvatelia českej národnosti zachovávajú svoje zvyky a tradície. Obývajú obce, medzi ktorými s ich najväčším podielom sú: Dubová – 34,39 %, Gerník – 33,46 %, Coronini – 27,36 %, Berzáska – 14,24 %, Šopotu Nou – 6,22 %, Lăpușnicel – 7,59 %, Socol – 3,57 %, Veľký Pereg – 3,83 %, Eșelnița – 2,31 %, Orșava – 1,30 %.

Katastre českých dedín boli osídlené v dvoch hlavných kolonizačných vlnách z juhozápadných, západných, stredných, stredovýchodných a severovýchodných Čiech. Bola to vnútorná kolonizácia v rámci jedného štátu, pretože České kráľovstvo aj Banát boli v tom čase súčasťou habsburskej monarchie. Prvú vlnu osídlenia vyvolal a zaistil akýsi János Magyarly, podnikateľ s drevom z Oravice a nájomca rozsiahlych lesov v pohorí Lokva a nad Dunajom. On doslovne vylákal niekoľko stoviek ľudí z Čiech, aby pre neho rúbali les, káľali, prepravovali drevo a pálili drevené uhlie. V roku 1823 založil Svätú Alžbetu (Elisabethfeld) a o rok neskôr Svätú Helenu (Sankt Helene, Sfânta Elena). Názvy týchto dvoch osád boli pomenované podľa mien jeho dcér. Druhú kolonizačnú vlnu už iniciovali a zaistovali vojenské správne orgány monarchie, nakoľko potrebovali ďalších pohraničiarov. V rokoch 1827 – 1828 boli v ľudoprázdnom pohorí Almáš už organizovane založené ďalšie dediny s Čechmi: Bígr (Bigăr), Eibentál (Eibenthal), Frauvižn (Frauenwiese), Rovensko (Ravensca) a Šumice (Șumița); asi 15 kilometrov severovýchodne od Svätej Heleny potom vznikla významná česká kolónia: Gerník (Gârnic). V súčasnosti česká národnostná menšina v Rumunsku žije prevažne v šiestich obciach – sú to: Bígr, Eibentál, Gerník, Rovensko, Svätá Helena, Šumice.

Dôvody kolonistov na presídlenie boli najmä ekonomické a spoločenské. Boli to strední roľníci a drobní remeselníci. Výraznou motiváciou ich odchodu na Dolnú zem bolo aj vyhnutie sa povinnej vojenskej službe (vtedy až štrnásťročnej). Väčšina prisťahovalcov si v novom prostredí ekonomicky prilepšila a získala aj 8 hektárov pridelenej (i keď zalesnenej) pôdy.

Najväčším nepriateľom prvej generácie českých kolonizátorov v tejto krajine však bol práve les. Horské hrebene, pahorky, strmé rokliny a strže boli zarastené hustými listnatými pralesmi s prevahou hrabov a hlavne bukov. Nezostalo im však nič iné, len prispôbiť sa objektívnym podmienkam krajiny a fyzickou prácou začať aspoň čiastočne meniť jej tvár. Tak plynul čas dvesto rokov... až dodnes.

Odrhnutím sa od starej vlasti obyvatelia českých ostrovčekov v juhozápadnom Rumunsku si dodnes zachovali svoj materinský jazyk a živé náboženské cítenie (až na pôvodne evanjelickú Svätú Helenu, kde dnes asi tretinu obyvateľov tvoria baptisti, sú Česi v Banáte výlučne rímskokatolíckeho vierovyznania). Ich slovná zásoba češtiny je však v porovnaní s lexikou Čechov žijúcich v pravlasti nepomerne chudobnejšia, v podstate ešte predjungmannovská. Banátska čeština nie je homogénna, nakoľko každú z vyššie uvedených dedín osídľovali prisťahovalci, pochádzajúci minimálne z dvoch či troch českých regiónov. V jazykovej kultúre tejto enklávy sú teda identifikovateľné vplyvy rôznych jazykov a ich nárečí okolitých etnických skupín (rumunčiny, srbčiny, nemčiny, maďarčiny), ale aj vplyvy všeobecnej a spisovnej češtiny. Okrem toho tzv. banátizmy, t. j. slová spoločné všetkým jazykom, resp. dialektom v Banáte, sú v reči podunajských Čechov dodnes živé, napríklad: *hutvajda* (obecná pastvina), *špórovat* (šetriť), *trunk* (liehovina), *šrek* (šikmo). U niektorých príslušníkov staršej generácie sa však aj dnes môžeme stretnúť až s bravúrnym ovládaním češtiny v prejavoch hovorených, obzvlášť práve v ľudových rozprávkach.

Pochopiteľne, títo ľudia vytvárajú aj nehmotné kultúrne artefakty vo forme textov či výpovedí. Zachovali sa však najmä texty ľudovej slovesnosti, ktoré právom odzrkadľujú svojbytnú existenciu tejto národnosti. Zvláštnosťou vývinu ľudovej slovesnosti je, že v dôsledku veľkej zotrvačnosti života ľudu tieto útvary „[...] *nemajú sklon stať sa vyhranenou a prevládajúcou tvorivou metódou.*“¹ Dotvárajú však kolorit bytia a myslenia tej-ktorej enklávy. Aj z toho dôvodu ľudová kultúra, rozvíjajúca sa organicky a kontinuálne, v priebehu stáročí dotvárala a vstrebávala do seba podnety z (často multikultúrneho) prostredia. Mohla však tak robiť najmä v pozadí poznania „[...] *vždy iba na osobnostnej úrovni nositeľov ľudovej kultúry.*“² Ľud preto tvorivou silou vyprodukoval kultúru v nadväznosti na tradície – s výrazným a ojedinelým senzualizmom. Slovenská ľudová kultúra sa v týchto končinách až dodnes javí ako svojrázny plod tvorivého rozvíjania kultúrnej syntézy. Spredmetňuje tvorivú silu ľudu, ktorá mala možnosť realizácie v existujúcich spoločenských/dejinných podmienkach a vytvárať vlastný skúsenostný komplex sveta.

Tvorivú potenciú duchovnej sily Čechov v Rumunsku môžeme deklarovať aj literatúrou, ktorá je vlastne rýdzo spoločenským javom. Je kultúrnou hodnotou, produktom vedomia individuality, samozrejme, so širším spoločenským dosahom. Jej osudom je, aby sa do sociálneho a individuálneho vedomia spätne vracala, obohacovala ho a vytvárala. Najvnútornejším zmyslom literárneho diela – popri úsilí názorne i výstižne zobrazit' a vyvolať tenziou čo najsilnejšie napätie – „[...] *je hľadanie historicky, spoločensky a osobne podmienenej miery detenzie.*“³ Česi v Rumunsku vytvorili v rámci

¹ MARČOK, V. *Paralelnosť a prelínanie zobrazovacích koncepcií vo vývine ľudovej slovesnosti.* In: Estetika a poetika ľudovej poézie. Bratislava: Tatran, 1980, s. 49.

² TIMURA, V. *Kontinuita ľudovej kultúry – základ utvárania národnej kultúry.* In: Slovenske kontinuity. Bratislava: Tatran, 1991, s. 209.

³ MIKO, F. *Spoločenský aspekt literárneho textu.* In: Od epiky k lyrike. Bratislava: Tatran, 1973, s. 215.

ľudovej slovesnosti prózu, teda epické diela (i keď kratšieho formátu). Tie, prirodzene, vznikli v podmienkach ich konkrétnej spoločenskej situovanosti. Tú si autor môže alebo nemusí uvedomiť, avšak nemôže z nej vyviazať; ako „[...] tvorca artefaktov organizovaných v čase je každý tvorca epiky už štatutárne interesovaný na tom, aby poznal hodnotové priority spoločnosti, v ktorej žije.“⁴

Významným kultúrnym dedičstvom tejto enklávy je preto publikácia s názvom *Tady byl samej les*, ktorá obsahuje 24 ľudových poviedok Čechov z rumunského Podunajska. Nie je náhodou, že práve táto forma sa zachovala v najpočetnejšom množstve, veď prozaický folklór rumunsko-banátskych Čechov patril ešte aj pred päťdesiatimi rokmi k najčastejšiemu prejavom ich duchovnej kultúry (najmä rozprávky, humoresky, poverové poviedky, povesti a rozprávania zo života). V publikácii sa nachádza 8 rozprávok, ktoré udivujú svojou pestrosťou a rozľadenosťou (5 z nich je čarovných a 3 sú novelové). Okrem nich je v nej zaradených aj 16 nerozprávkových textov s témami ako: čo sa stalo/nestalo, čomu sa verí/neverí a podobne. Po úvodnom rozprávaní o príchode predkov sú do zbierky zaradené všetky poviedky s démonmi, po nich nasledujú 3 povesti a 1 humoreska. Po týchto textoch opäť prichádzajú 2 historiky z vojny a 2 humoresky. Zaujímavé pritom je, že rozprávači jednotlivých príbehov (až na nepatrné výnimky) nepoužívajú/nepoznajú rozvinutejšie úvodné a najmä záverečné formulácie, také typické pre klasické rozprávky.

Spomínaná kniha obsahuje ľudové poviedky rôznej proveniencie. Prvá z nich je vlastne akoby odrazovým mostíkom, znakom tradície o príchode Čechov do Svätej Heleny. Je spomienkou na založenie tejto obce s humorným opisom a využitím komického rozprávania. Uvádza sa spojitosť medzi predkami a súčasným stavom: „*Dědeček pocházel z Bohuňovic. Voni přišli čtyři bratři Bášové. Jeden se menoval Jirka, jeden se menoval Venca, jeden se menoval Franta. A pak eště byl jeden a to já nevím meno. A Jirka Báša to byl můj dědeček.*“⁵ Jednoduchou štylizáciou sa pritom opisujú ženy a vydaje *holek a chlapců z Heleny na Bígr*. Poukazuje sa aj na akúsi tajomnosť lesa a na jeho metaforickú silu pri rozdelení rodín. Dolnozemskej entite symbolizujú dve vysadené moruše a prítomnosť hadov v blízkosti tejto obci v okolitých lesoch. Tento realistický prvok sa graduje a kontaminuje fantastickosťou o možnosti existencie krokodílov v okolí. Jednoduché syntaktické konštrukcie sa využívajú vždy aj v úvode jednotlivých poviedok, ktoré tak či onak nadväzujú na vlastných predkov z Čiech (*děda byl Plzeňák*). Komplexná hovorovosť sa využíva aj pri ich opise: boli pracovití a dožili sa úctyhodného veku. Na svojich potomkov zanechali múdrosť vlastného sedliackeho rozumu, akúsi bojácnosť proti často nezmyselným novotám, avšak najmä historiky vyrozprávané deťom: „*Až budou jezdit vozy bez koních, bude zle. A až budou lítat*

⁴ ŠŤUTOVEC, M. *Časová situovanosť „rozprávania“ a „rozprávaného“ a jej dosah na estetickú organizáciu epického textu*. In: MIKO, F. et al.: Súradnice literárneho diela. Bratislava: Tatran, 1986, s. 300.

⁵ SVOBODA, J. (ed.). *Tady byl samej les. Dva tucty lidových povídek Čechů z rumunského Podunají*. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1996, s. 21.

*ptáci dřevený v povětrí, tak tenkrát bude teprva zle.*⁶ Celkovo z poviedok cítiť úctu k starším (k starým mamám, susedkám, mamičkám); autori presne spomínajú na ich vek či okolnosti, pri ktorých sa dozvedeli patričnú historku. Často do svojich príbehov vkladajú aj nonsensový prvok, ktorý je v závere vnímaný ako rozuzlenie (napríklad *světylka* boli tak starodávne v Čechách, že existovali už aj pred narodením Krista...). V niektorých poviedkach sa využívajú aj tzv. ľudovo-náučné prvky: vysvetľuje sa pôvod slov (*raráškovia* = škriatkovia, *perchmandlové* = škriatkovia v bani). Okolo nich títo ľudoví poviedkari kujú svoje tajomné príbehy. Vyslovujú sa pritom aj tak, že už neveria, ale napriek tomu gradujú svoje príbehy, opierajúc sa o fakt, že ich vyrozprával predchodca/*nebožtík*, ktorý predsa nemohol klamať! Občas sa v nich objavuje aj sociálny motív – najmä s tragickým koncom (napríklad výbuch plynu v bani a smrť 36 ľudí). Rozprávači tieto prvky vyjadrujú presvedčivo a stavajú sa (v pozadí prirodzenej zainteresovanosti) do akejsi ambivalentnej pozície: „*Tak moudrý nemůžem být, ale něco musí (sic – P. Š.) být.*“⁷

Tiež je aj zaujímavá samotná lexika týchto textov. V jednotlivých výpovediach sa objavujú aj, prirodzene, slová rumunského pôvodu: *gázy* (plyny), *čobani* (bačovia), *ma-kar* (že), *paláto* (palác), *barem* (aspoň)... Komicky (až s prvkami hororu) znie prípad stretnutia bezhlavého Rumuna s Čechom z Rovenska na *oltáni* (teda na štepovanom poli). Už vyššie spomínaný motív hada je prítomný v textoch na širšej ploche; je vždy silný, dlhý, ničivý. Stojí v kontraste s ľuďmi, ktorí s ním bojujú. Má rozprávkové vlastnosti, až nadprirodzené sily (žerie deti, ženy či ovce). Napriek tomu ho nemožno zabíť, lebo ho obklopuje onen tajomný les, jeho čaro a akýsi fond povier o strate šťastia. Jeho krutosť sa však stupňuje až do chvíle, kým richtár obce ako čelný predstaviteľ pospolitosti nevydá rozkaz na likvidáciu. Jeho antropomorfizovaná postava je opradená tajomstvami a poverami (kto ho zabije, tomu zomrie niekto v rodine). Ukrutnosť tohto živočícha je však kompenzovaná aj jeho (i keď občasnou) dobrosrdečnosťou. Rozprávač tento fakt konkretizuje pri starodávnom motíve nachádzania medeného kastróla so zlatom chudobnými vandrovníkmi pri idyllickej studienke. To miesto strážil had, ktorý dával bohatstvo preto, lebo ho nezabili.

Občas sa v textoch objavuje aj exotická postava Turka, ktorý sa nebojí hlbokých jaskýň hrozných (aj keď neďalekých) vrchov. Tie skrývajú samé zlato, avšak jednoduchý dedinský človek nemá k nim prístup, veď najbližšia jaskyňa je vzdialená až 13 kilometrov... Príroda je teda zdrojom záhad a nevyspytateľností. Jednotlivcovi nezostáva nič iné, len využiť svoju rafinovanosť a šibalstvo na to, aby prežil v týchto tvrdých podmienkach Dolnej zeme.

Akási obmena jánošíkovského motívu sa objavuje aj v príhode o Petrovi Mantovi, ktorý bol zlodejom, avšak neuškodil chudobným, ale vykrádal pánov. V jeho príbehu sa používa aj obmena iných rozprávkových motívov, napríklad Červenej čiapočky,

⁶ Ibidem, s. 23.

⁷ Ibidem, s. 27.

nepochybne, s naturalistickejšími podfarbením a ostrejšími hláškami. Žena až s primitívnymi výpoveďami dostáva za trest od zbojníka doslovne zámok na svoje ústa, samozrejme, nechýba pritom ani výchovný motív: človek nesmie hovoriť zlé o niekom, koho ani nepozná. Opisuje sa pritom aj celková drsnosť situácie, teda i spoločenského zriadenia, pri ktorom sa podplácajú žandári, zabíja sa nevinný človek, či strážcovia väznice nedajú ani deku odsúdenému v studenom žalári.

Rozprávač opisuje aj vojnu Turecka s Bulharskom v „*ňákejch údolich hlubokejch*“⁸. Vychádza z vlastných skúseností zajatca, pričom tragické udalosti kontaminuje humornými epizódami (cesta po strmých horách na *magaraci* – teda na oslovi). Peripetie v zajatí sú tragikomické, z úst rozprávača reálne: „[...] *tady že mě zabi. No jesli mě zabi, budu mrtev, ne? Protože Turci mě stejně by zabili. Protože sem byl já jejich nepřítel.*“⁹ Hovorí pritom o smutnej vojnovnej dobe a clivote v cudzine. Podobne však ako Švejk, aj on musí za každú cenu prežiť a vynájsť sa. Prirodzene, musí mu pomôcť aj akýsi deus ex machina (napríklad z kotúlajúceho sa sudu z kopca). Koniec koncov *ňák bude* a človek vždy musí zniesť útrapy. Tiež komicky pôsobí fakt o akomsi kamarátstve rozprávača s prezidentom Masarykom, s ktorým „*moc rozprávěl*“¹⁰ a „*byl jeho pravá ruka ve válce*“¹¹. Spomína aj na Kluž v súdobom Uhorsku i na veselé príhody pri popravách (ako vešali toho istého odsúdenca už viackrát, nakoľko sa mu predtým vždy pretrhol povraz). Ako absolútne nonsensový výmysel znie starostlivosť prezidenta o jednoduchého dedinského človeka zo Šumíc. Spomína sa pritom aj svetlejšia stránka vojenčiny, napríklad súťaž o najväčšie klamstvo či hľadanie včiel v karansebešskej kasárni v Banáte. Uvádzajú sa aj Rusi i Nemci; najmä ich príchod do Svätej Heleny. Rozprávač uvádza typické vlastnosti niektorých národov/národností, samozrejme, s maximálnym komickým efektom: „*Jak má krávu Češka s užítkem, tak je spokojena a nechce nic na světě... cikán je učerněnej vod malin a živí se mezi národem.*“¹²

Zaujímavým príbehom je aj rozprávka o *Adámkovi a Ěvičce*, ktorých tiež ako v klasickom variante, i tu vychováva otec s macochou. Tematicky je začiatočným bodom opäť tajomný les, kde ich zákerní dospelí odvedú, aby sa stratili. Tam však nájdu chalúпку, v ktorej býva starenka so železným nosom so svojím starým. Klasický rozprávkový motív o vykŕmení mladých súrodencov je kontaminovaný satirickým humorom, ale aj akousi prízemnou vynaliezavosťou (mladí šupli do pece starenku, z ktorej zostal len železný nos; potom si zobrali peniaze, odtrhli si perník a bezostyšne išli domov). Čarovný prvok je vlastne záchrancom, schopným premeniť sa v potok, ktorý vie zachvátiť aj rútiace sa nebezpečenstvo. Zvieratá pritom pomáhajú, ale aj ubližujú ľudskému svetu; prinášajú šťastie (zlatý vtáčik) i nešťastie (čierny havran). Vtáci odlietajú opäť ďaleko do lesa; o ich živote si ľudia domýšľajú strašidelné príhody

⁸ Ibidem, s. 39.

⁹ Ibidem, s. 40.

¹⁰ Ibidem, s. 43.

¹¹ Ibidem, s. 43.

¹² Ibidem, s. 48.

(ako zožral havran mladého chlapčeka). Dôležitá je teda cesta, po ktorej môže ísť najmä človek s dobrým úmyslom. Motív záchrany otca pred smrťou je čitateľsky efektívny. Synovia sa rad-radom zastavujú v krčme, upíjajú sa a nedávajú pozor ani na slovo vlastného otca či antropomorfozovanej líšky. Tá je schopná i napriek svojej preľikosti byť rýchla ako vietor a dať odvážlivcom dobré rady. Prízvukuje sa pritom dôležitosť dodržaného slova a splatenia dlžôb rôzneho druhu. Človek sa teda musí zbaviť všetkých prekážok, akoby vyliezť z diery aj pomocou dobrosrdečných spoločníkov na ceste. Kruto však znie fakt o premene líšky na holuba pri stáť jej hlavy. Všetko to ale pomáha dobru, pričom dôležitý je konečný výsledok.

V rozprávkach sa často vyskytuje aj motív vydaja princeznej, ktorá je priberčivá len do tej chvíle, kým sa jej nepredstaví *chytrý Honza*. Jej smiech vyčaruje teda mladý chlapec, ktorý tým vlastne indikuje zlosť celkového okolia. Opäť sa tu objavuje chronotop lesa, kde ho neminie krutý osud: ľudia ho zabijú a schovajú pod dutý buk. Zostáva teda trápenie sa v kráľovskom dvore aj napriek tomu, že koniec koncov človek musí mať určité ideály a očakávania.

Spomínaná cesta do sveta je akýmsi východiskom pri splňaní nereálnych snov obyčajných ľudí. To však vedie len cez niekoľko dedín a lesov. Počas tej vandrovky sa, prirodzene, dejú aj neuveriteľné veci: z hodínok vypadávajú železné vajcia, ľudom vyrastajú krídla a podobne. Na konci tejto cesty je však často aj princezná zatvorená vo veži a porovnaná s inou princeznou. Rozprávač uvádza pritom ideálny okolitý región, ktorý však hatí najčastejšie osoba akejsi udavačky (najčastejšie komornej). Je to svet opätovných tajomstiev, častých vrážd, krádeží i veštieb. Súdobý človek však musí z nich selektovať, mať guráž ako Baruška, ktorá bezostyšne bola schopná vyťať si triesku zo šibenice, na ktorej práve visel odsúdený... Kladnými vlastnosťami však človek môže nájsť duševný pokoj. Príbeh o skromnom starom otcovi, ktorý išiel radšej na spoveď do Brašova, je exemplifikačným príkladom akéhosi (ne-)spolužitia starých a mladých. Starý svet je priamy a skromný, pričom svet mladej nevesty a syna je plný ohováraní a vypočítavosti. Ich konfrontácia v pozadí humorného motívu tajomnej skrinky, ktorá vydá po smrti starčeka iba kremíkové kamienky, je vlastne kritikou honby za peniazmi a koniec koncov o márnosti zlomyseľnosti. Tu je vlastne skrytá potreba človečiny, teda ľudskosti, ktorá je neodmysliteľnou súčasťou (aj) dolnozemskeho človeka. Tento fakt je azda zreteľnejší v prípade, keď je jednotlivec integrálne zžitý s malou národnosťou na akomsi multikultúrnom ostrovčeku bytia. A práve Česi z územia dnešného Banátu (Rumunska) sú jedným z nich. Ich ľudové poviedky z rumunského Podunajska odzrkadľujú existenciu a úmernú životaschopnosť zachovania si vlastného bytia, kultúry, jazyka...

Literatúra

- MARČOK, Viliam: *Paralelnosť a prelínanie zobrazovacích koncepcií vo vývine ľudovej slovesnosti*. In: Estetika a poetika ľudovej poézie. Bratislava: Tatran, 1980, s. 46 – 51.
- MIKO, František: *Spoločenský aspekt literárneho textu*. In: Od epiky k lyrike. Bratislava: Tatran, 1973, s. 213 – 226.
- SVOBODA, Jaroslav (ed.): *Tady byl samej les. Dva tucty lidových povídek Čechů z rumunského Podunají*. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1996.
- ŠÚTOVEC, Milan: *Časová situovanosť „rozprávania“ a „rozprávaného“ a jej dosah na estetickú organizáciu epického textu*. In: MIKO, František et al.: Súradnice literárneho diela. Bratislava: Tatran, 1986, s. 284 – 303.
- TIMURA, Viktor: *Kontinuita ľudovej kultúry – základ utvárania národnej kultúry*. In: Slovianske kontinuity. Bratislava: Tatran, 1991, s. 201 – 303.

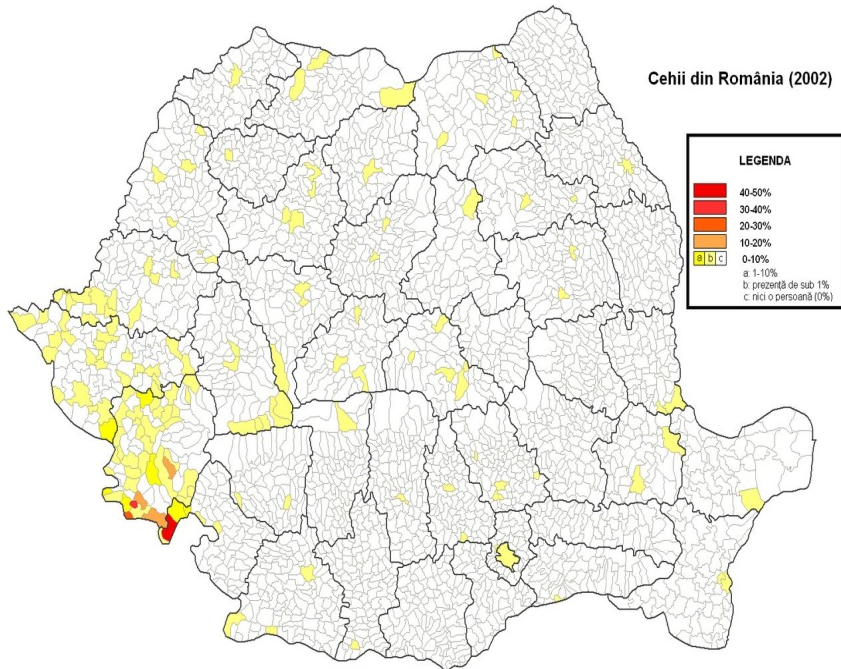
PaedDr. Patrik Šenkár, PhD.

Katedra slovenského jazyka a literatúry

Pedagogická fakulta, Univerzita J. Selyeho

Bratislavská cesta 3322, 945 01 Komárno – Slovenská republika

senkarp@ujv.sk

Príloha č. 1 – Obce a mestá v Rumunsku, v ktorých v súčasnosti žijú Česi

TADY BYL SAMEJ LES

VYDAVATELSTVO
KULTÚRNEJ A VEDECKEJ SPOLOČNOSTI IVANA KRASKU

Príloha č. 2 – Titulná strana zbierky ľudových poviedok Čechov z rumunského Banátu